

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Η αντιμετώπιση του προβλήματος της λειψυδρίας και της ξηρασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

COM(2007) 414 τελικό

(2008/C 224/15)

Στις 18 Ιουλίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Η αντιμετώπιση του προβλήματος της λειψυδρίας και της ξηρασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Απριλίου 2008, με βάση εισηγητική έκθεση του **κ. Stéphane Buffetaut**.

Κατά την 445η σύνοδο ολομέλειας της 28ης και 29ης Μαΐου 2008 (συνεδρίαση της 29ης Μαΐου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 97 ψήφους υπέρ, και 1 αποχή την παρούσα γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Είναι σαφές ότι το ζήτημα της λειψυδρίας και της ξηρασίας δεν πρέπει να προσεγγίζεται μόνον ως περιβαλλοντικό ζήτημα, αλλά και ως ουσιώδες στοιχείο για την αειφόρο οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης και, τελικά, ως πρόβλημα στρατηγικής σημασίας.

1.2 Τα άτομα και οι οικογένειες χρειάζονται το νερό για να ζήσουν, αλλά αυτός ο πόρος είναι ζωτικός και για πολλούς οικονομικούς τομείς, με πρώτους τη γεωργία και τη βιομηχανία ειδών διατροφής, που εργάζονται με έμβιους πόρους.

1.3 Η ανακοίνωση της Επιτροπής έχει το θετικό στοιχείο ότι υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα του προβλήματος και καθορίζει ορισμένους προσανατολισμούς, αφενός για την καταπολέμηση του φαινομένου της λειψυδρίας και της ξηρασίας και αφετέρου για τη μελέτη των δυνατοτήτων προσαρμογής σε μία νέα κατάσταση.

1.4 Η αλλαγή του κλίματος, που διαπιστώνεται τόσο από τους επιστήμονες όσο και από τους πολίτες, ενδέχεται να επιδεινώσει την κατάσταση και θα ήταν σκόπιμο να εφαρμοστούν ταχέως τα μέτρα που συνιστά η Επιτροπή.

1.5 Βέβαια, δεν αντιμετωπίζουν όλα τα κράτη μέλη πανομοιότυπες καταστάσεις· η κατάσταση διαφέρει στην Ευρώπη από τον Νότο στον Βορρά και από την Ανατολή στη Δύση. Εντούτοις, το θέμα αυτό αφορά όλα τα κράτη μέλη, καθώς φαινόμενα καλοκαιρινής ξηρασίας έχουν εμφανιστεί ακόμη και στις σκανδιναβικές χώρες.

1.6 Ως εκ τούτου, οι διαφορετικές αυτές καταστάσεις δεν πρέπει να εμποδίσουν την υιοθέτηση μιας συντονισμένης πολιτικής στην Ευρώπη και τη λήψη πρακτικών μέτρων, προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες καταστάσεις των κρατών μελών, διότι δεν υπάρχει μια έτοιμη λύση για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.7 Η ΕΟΚΕ αιτείται, συνεπώς, την έντονη και συστηματική παρακολούθηση των ενεργειών που θα αναληφθούν ως συνέπεια της παρούσας ανακοίνωσης.

1.8 Όσον αφορά την τιμή του νερού, υπογραμμίζει ότι οι πολιτικές τιμολόγησης ενδέχεται να αποδειχθούν αναποτελεσματικές, εάν το μεγαλύτερο μέρος του αντλούμενου νερού δεν αποτελεί αντικείμενο μετρήσεων ή καταγραφής σε μητρώα. Συνιστά, συνεπώς, στην Επιτροπή να προτείνει στα κράτη μέλη τον επιθυμητό καθορισμό της περιμέτρου των χρήσεων του νερού.

1.9 Η ΕΟΚΕ συνιστά να δημιουργηθεί μια ευρωπαϊκή ιστοθέση με τα σχέδια διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών, στην οποία οι τοπικές αρχές θα μπορούν να βρουν παραδείγματα για την κατάρτιση αυτών των σχεδίων, καθώς και να βελτιώνουν την ενημέρωσή τους.

1.10 Όσον αφορά την κατανομή των σχετικών με το νερό πόρων, η ΕΟΚΕ προτείνει να μπορεί η Επιτροπή να διαφοροποιεί το ποσοστό παρέμβασης των ενισχύσεων της με κριτήριο την ορθολογική χρήση των υδάτων και τη διατήρηση των υδάτινων πόρων κατά τρόπο ώστε να προτρέπει τις τοπικές αρχές που δεν έχουν υπεύθυνη συμπεριφορά να αλλάξουν τις πρακτικές τους, χωρίς να επιβαρυνθούν οι περιφέρειες οι οποίες καταβάλλουν ήδη προσπάθειες σε αυτόν τον τομέα.

1.11 Για να βελτιωθεί η διαχείριση του κινδύνου ξηρασίας, ζητεί από την ΕΕ να ενθαρρύνει τη διαλειτουργικότητα των μέσων πρόληψης και καταπολέμησης των πυρκαγιών, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού μηχανισμού πολιτικής προστασίας.

1.12 Στο πλαίσιο του προβληματισμού για τις υποδομές υδροδότησης, η ΕΟΚΕ συνιστά να μελετηθεί η δυνατότητα υπόγειας αποθεματοποίησης υδάτων και επανέγχυσης υδάτων στον υδροφόρο ορίζοντα. Κρίνει ότι δεν υπάρχει λόγος να αποκλεισθεί εκ των προτέρων κάθε ιδέα μεταφοράς ύδατος εντός ενός κράτους μέλους, η οποία όμως θα πρέπει να οργανωθεί έτσι ώστε να αποφευχθεί κάθε σπατάλη των υδάτινων πόρων, η διαχείριση των οποίων θα πρέπει να γίνεται με φειδώ και με προσοχή στις πλέον προηγμένες τεχνικές για τον έλεγχο της χρήσεως (1).

1.13 Για να ενθαρρυνθεί η ορθολογική χρήση των υδάτων, συνιστά να εφαρμοστούν τεχνικές προηγμένης μέτρησης και προσαρμοσμένης τιμολόγησης. Υπογραμμίζει επίσης τη σημασία των ορθών πρακτικών στο γεωργικό τομέα και συνιστά την αναδάσωση, την αναφύτευση φρακτών από θάμνους στις περιοχές όπου αυτό αποδεικνύεται χρήσιμο και εφικτό, καθώς και την προαγωγή τεχνικών αειφόρου αποστράγγισης και άρδευσης, με την υποστήριξη των πόρων της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη. Η αποτελεσματική χρήση των υδάτων στη γεωργία βελτιώνεται προοδευτικά, θα πρέπει όμως να εξακολουθήσει να βελτιώνεται με τον εκσυγχρονισμό και την οικονομική χρήση του ποτίσματος και της άρδευσης.

(1) Κατά τη δημόσια ακρόαση και την επίσημη μελέτη που διοργανώθηκαν στην Μούρδια, στις 3 Απριλίου 2008, διαπιστώθηκε ότι είναι ήδη διαθέσιμες στην αγορά τέτοιες τεχνικές λελογισμένες και λογικής χρήσεως των υδάτινων πόρων. Εξάλλου η καλλιέργεια και κυρίως η φύτευση δένδρων συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ερήμωσης.

Θα πρέπει να υπογραμμισθεί σχετικά ότι πρέπει να διευρυνθεί και να αναπτυχθεί η έρευνα και η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην γεωργία. Επισημαίνει επίσης το ενδιαφέρον των ατομικών συστημάτων εξοικονόμησης ύδατος, ανακύκλωσης και αποχέτευσης, ιδίως στους διάσπαρτους οικισμούς.

1.14 Όσον αφορά τη βελτίωση των γνώσεων και της συγκέντρωσης δεδομένων, η ΕΟΚΕ προτείνει συγκεκριμένα να δημιουργηθεί μια ιστοθέση, από όπου θα μπορούσαν να τηλεφορτώνονται και να τίθενται στη διάθεση των τοπικών και περιφερειακών φορέων κλιματικές παράμετροι, που θα προέρχονται από τις παγκόσμιες προσομοιώσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή.

2. Περιεχόμενο της ανακοίνωσης

2.1 Τα προβλήματα λειψυδρίας και η μεγαλύτερη συχνότητα των κρουσμάτων ξηρασίας είναι πλέον έκδηλα στην Ευρώπη, όχι μόνο σε ορισμένες παραδοσιακά εκτεθειμένες περιφέρειες, αλλά στο σύνολο της ηπείρου. Το ποσοστό των λεκανών απορροής ποταμών της ΕΕ που αντιμετωπίζουν σοβαρή πίεση από πλευράς υδάτινων πόρων είναι πιθανό να αυξηθεί από 19 % που είναι σήμερα σε 39 % το 2070. Εκτιμάται ότι η Νότια, η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη θα πληγούν σφοδρότατα.

2.2 Ο αριθμός των περιοχών και των κατοίκων που πλήττονται από ξηρασία αυξήθηκε κατά 20 % σε μία τριακονταετία. Πέρα από το ανθρώπινο κόστος, αυτά τα κρούσματα ξηρασίας έχουν και οικονομικό κόστος. Η ξηρασία του 2003 κόστισε στην ευρωπαϊκή οικονομία τουλάχιστον 8,7 δισεκατομμύρια ευρώ. Η μελέτη της χρήσης του νερού ανά τον κόσμο προβάλλει μια πληθώρα διαφορετικών καταστάσεων. Ένας Αμερικανός καταναλώνει κατά μέσο όρο 600 λίτρα νερού την ημέρα, ένα Ευρωπαίος 250 έως 300, ένας Ιορδανός 40 και ένας Αφρικανός 30! Ενώπιον της απειλής της λειψυδρίας, ο καθένας μας πρέπει να προσπαθήσει να αλλάξει τις συνήθειές του, αλλά η ανάληψη δράσης επιβάλλεται κυρίως εκεί όπου οι προσπάθειες μπορούν να αποφέρουν τα πιο αξιοσημείωτα αποτελέσματα. Η γεωργία εμφανίζει τη μεγαλύτερη κατανάλωση (71 % του αντλούμενου νερού), ακολουθούμενη από τη βιομηχανία (20 %), ενώ τελευταία κατατάσσεται η οικιακή χρήση (9 %) (2).

2.3 Η Επιτροπή, ανταποκρινόμενη στο αίτημα του Συμβουλίου Περιβάλλοντος του Ιουνίου του 2006, προτείνει συνεπώς μια σειρά στρατηγικών επιλογών σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

- σωστή τιμολόγηση του νερού·
- αποδοτικότερη κατανομή του νερού και των σχετικών με το νερό χρηματοδοτικών πόρων·
- χρηματοδότηση της ορθολογικής χρήσης του νερού·
- επεξεργασία σχεδίων διαχείρισης των κινδύνων ξηρασίας·
- περαιτέρω βελτιστοποίηση της χρήσης του ταμείου αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ευρωπαϊκού μηχανισμού πολιτικής προστασίας·
- προώθηση τεχνολογιών και πρακτικών που προάγουν την αποδοτική χρήση των υδάτινων πόρων·

(2) Πηγή: Atlas pour un monde durable. Michel Barnier. Εκδόσεις Acropole.

— δημιουργία ενός συστήματος πληροφοριών σχετικά με τη λειψυδρία και τη ξηρασία ανά την Ευρώπη·

— προοπτικές στον τομέα της Ε&Α.

2.4 Η Επιτροπή επιθυμεί με τον τρόπο αυτό να θέσει τα θεμέλια μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την προαγωγή της ορθολογικής χρήσης του νερού, η οποία εγγράφεται στο πλαίσιο της καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος και της βούλησης της Επιτροπής να δώσει νέο δυναμισμό στην ευρωπαϊκή οικονομία.

2.5 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (3) υπογράμμισε ότι το ζήτημα της λειψυδρίας και της ξηρασίας πρέπει να εξεταστεί χωριστά, όχι μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και σε διεθνές, και επέμεινε στην αναγκαιότητα της πλήρους εφαρμογής της οδηγίας-πλαίσου για τα ύδατα.

2.6 Το Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να παρακολουθήσει την εφαρμογή της ανακοίνωσης και να επανεξετάσει και να εμπλουτίσει, μέχρι το 2012, τη στρατηγική της ΕΕ σε αυτούς τους τομείς.

2.7 Η ΕΟΚΕ δεν επιθυμεί να προσθέσει μια συμπληρωματική διάγνωση, η οποία θα πλεόναζε, αλλά προτιμά να σχολιάσει τις κατευθύνσεις που αναφέρονται για τη λύση του προβλήματος, να τις συμπληρώσει και, προπαντός, να λειτουργήσει ως φορέας διατύπωσης συγκεκριμένων προτάσεων και προτροπών.

2.8 Τα θέματα της λειψυδρίας και της ξηρασίας στην ΕΕ αλληλεπιδρούν με πολλές πολιτικές. Έτσι, παραδείγματος χάρη, ανάλογα με την περίπτωση αρμόδιες στους κόλπους της Επιτροπής μπορεί να είναι η ΓΔ AGRI, η ΓΔ ENV ή η ΓΔ REGIO, επειδή τα θέματα αυτά πράγματι σχετίζονται με τη γεωργία, την πολιτική για τα ύδατα, την αλλαγή του κλίματος, τη διαχείριση των κρίσεων και την οργάνωση ευρωπαϊκού συστήματος πολιτικής προστασίας. Ευκαίριο θα ήταν να μεριμνά ιδιαίτερος η Επιτροπή για την εγκάρσια συνεκτίμηση των ανησυχιών σχετικά με το ζήτημα του νερού.

3. Γενικές παρατηρήσεις

Οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ θα ακολουθήσουν τη διάρθρωση της ανακοίνωσης.

3.1 Η τιμή του νερού

3.1.1 Η Επιτροπή θεμελιώνει τη συλλογιστική της στην οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα (ΟΠΥ). Λυπάται που τα οικονομικά μέσα δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς και υπογραμμίζει ότι οι πολιτικές τιμολόγησης ενδέχεται να αποδειχθούν αναποτελεσματικές, εάν το μεγαλύτερο μέρος του αντλούμενου νερού δεν αποτελεί αντικείμενο μετρήσεων ή καταγραφής σε μητρώα εκ μέρους των αρχών.

3.1.2 Επιπλέον, πολλά κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει περιοριστικούς ορισμούς των χρήσεων του νερού και των δικαιούχων τους. Δίνοντας στους χρήστες του νερού περιορισμένη μόνο έννοια —διανομή πόσιμου νερού και αποχέτευση— και παραλείποντας τον συνυπολογισμό της άρδευσης, της ναυσιπλοΐας, των υδροηλεκτρικών έργων, της προστασίας από τις πλημμύρες κλπ., ορισμένα κράτη μέλη έχουν περιορίσει την περίμετρο πλήρους ανάκτησης του κόστους («full cost recovery») και την αποτελεσματική τιμολόγηση των διάφορων χρήσεων του νερού.

(3) Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, 14 Δεκεμβρίου 2007, Συμπεράσματα της Προεδρίας, 16616/1/07 REV1, σ. 17.

3.1.3 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να επιβάλει, στα κράτη μέλη που είναι υπερβολικά «περιοριστικά» ως προς τους ορισμούς που δίνουν στις χρήσεις και στους χρήστες των υδάτων, να αναθεωρήσουν την προσέγγισή τους, για παράδειγμα με βάση έναν κατάλογο χρήσεων του νερού, σε συνάρτηση με τον οποίο θα πρέπει να δικαιολογούν τους αποκλεισμούς τους. Θα ήταν ενδιαφέρον να καθοριστούν κριτήρια για την ιεράρχηση των χρήσεων του νερού, κάτι που θα βοηθούσε επίσης στην εφαρμογή μιας «ευφυούς» τιμολόγησης.

3.1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να τεθεί σε εφαρμογή ένα ερευνητικό πρόγραμμα εφαρμοσμένων οικονομικών, προκειμένου να εκπονηθούν προσομοιώσεις όπου θα εμφανίζονται οι χρηματοοικονομικές ροές και οι ροές κοινωνικής ωφελείας για τις διάφορες χρήσεις του νερού, καθώς και τα διάφορα κυκλώματα νερού, σε κλίμακα λεκάνης απορροής ποταμού.

3.1.5 Πράγματι, οι συζητήσεις για τη δίκαιη τιμή του νερού πρέπει να διαφωτιστούν με την οικονομική ανάλυση του κόστους που υφίστανται και των πλεονεκτημάτων που απολαμβάνουν, σε σχέση με τη χρήση του ύδατος, όλοι οι τομείς δραστηριότητας και όλοι οι καταναλωτές, χρήστες ή φορολογούμενοι.

3.1.6 Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί επίσης την Επιτροπή για την τάση ορισμένων κρατών μελών —η οποία απορρέει από τον ανεπαρκή καθορισμό της περιμέτρου των χρήσεων του νερού— να μεταφέρουν το βάρος του κόστους διατήρησης του πόρου στους αστικούς καταναλωτές προς όφελος των γεωργικών ή των βιομηχανικών χρηστών. Στην περίπτωση όπου θα αυξηθούν οι τιμές για τους γεωργικούς χρήστες, θα πρέπει να καθοριστεί ένα δίκαιο τιμολόγιο.

3.1.7 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι τα τιμολογιακά κίνητρα για την εξοικονόμηση ύδατος πρέπει να είναι αρκετά σημαντικά, ώστε να μην μετριάεται η αποτελεσματικότητά τους εξαιτίας του κόστους που απορρέει από τις περιπλοκές που προξενούν. Υπενθυμίζει ότι η πρώτη πηγή εξοικονόμησης έγκειται στη σωστή συντήρηση των δικτύων και στην καταπολέμηση των διαρροών που ευθύνονται ορισμένες φορές για απαράδεκτη σπατάλη του εν λόγω πόρου. Τέλος, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η τιμολόγηση του νερού δεν μπορεί να αποτελέσει πανάκεια και ότι η ρύθμιση είναι χρήσιμη για καταστάσεις που απαιτούν κάποια διευθέτηση μεταξύ των διαφόρων χρήσεων του νερού.

3.1.8 Όταν η ζήτηση νερού για μη αγροτική χρήση είναι εποχική, όπως συμβαίνει συχνά στους τόπους διακοπών, θα ήταν επιθυμητή μια τιμολόγηση με δύο τιμές, η οποία θα αποτελούσε στοιχείο δικαιοσύνης μεταξύ των καταναλωτών μόνιμων κατοίκων και των παραθεριστών, όσον αφορά την κατανομή του πάγιου κόστους του συστήματος.

3.2 Αποδοτικότερη κατανομή του νερού και των σχετικών με το νερό χρηματοδοτικών πόρων

3.2.1 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η οικονομική ανάπτυξη ορισμένων λεκανών απορροής ποταμών μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη διαθεσιμότητα υδάτινων πόρων και υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις λεκάνες απορροής που αντιμετωπίζουν πίεση ή λειψυδρία.

3.2.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά να δημιουργηθεί, υπό τον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος ή/και της Επιτροπής, μια ευρωπαϊκή ιστοδέση, στην οποία θα δημοσιεύονται συγκεκριμένα παραδείγματα σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμού, προς χρήση, κυρίως, των ενδιαφερομένων τοπικών φορέων και αρμοδίων αρχών.

3.2.3 Οι τοπικοί φορείς θα μπορούσαν να βρίσκουν σ' αυτή την ιστοδέση μεθοδολογίες, στόχους, ιδέες για λύσεις, και οικονομικές εκτιμήσεις. Θα μπορούσε έτσι να κερδίζεται σημαντικός χρόνος για την εκπόνηση αυτών των σχεδίων.

3.2.4 Η επίδραση της γεωργίας στους υδάτινους πόρους είναι ευρέως γνωστή. Κρίνεται σκόπιμο να προαχθεί μια αποτελεσματικότερη χρήση του νερού, κυρίως με την προαγωγή της αειφόρου άρδευσης και αποστράγγισης (τεχνική της στάγδην άρδευσης, παραδείγματος χάρι). Ο «διαγνωστικός έλεγχος» της ΚΓΠ του 2008 πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για την περαιτέρω ενσωμάτωση των προκλήσεων της ποσοτικής χρήσης του νερού στα μέσα της ΚΓΠ. Η επιθυμία πλήρους αποσύνδεσης των ενισχύσεων θα μπορούσε έτσι να συνοδευθεί από την αύξηση της στήριξης που παρέχεται για τη διαχείριση των υδάτων στο πλαίσιο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Θα ήταν επίσης σκόπιμο να προβλεφθούν συγκεκριμένα μέσα για τη διαχείριση των κινδύνων ξηρασίας στο γεωργικό τομέα.

3.2.5 Γενικότερα, η Επιτροπή θα μπορούσε, από την πλευρά της, να διαφοροποιεί το ποσοστό παρέμβασης των ενισχύσεων της σε συνάρτηση με την ορθολογική χρήση των υδάτων και τη διατήρηση των υδάτινων πόρων (για παράδειγμα, 5-10 % εντός του μέγιστου επιπέδου παρέμβασης), κυρίως όσον αφορά τα ταμεία συνοχής. Το κριτήριο αυτό, το οποίο θα διευκρινιστεί κατά τη μελέτη του έργου ή την προκήρυξή του σε περίπτωση κατασκευής θα ελέγχεται, με πρωτοβουλία της δικαιούχου της ευρωπαϊκής ενίσχυσης αρχής, μετά την υλοποίηση του έργου και εντός πενταετίας. Η συμπληρωματική ενίσχυση θα αφαιρείται από τα έξοδα επιστροφής των επενδυτικών δαπανών, προς ανταμοιβή των επιδόσεων που θα έχουν διαπιστωθεί.

3.2.6 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η σωστή προσέγγιση, τόσο στο οικονομικό επίπεδο όσο και σε εκείνο της αειφόρου ανάπτυξης, είναι ο έλεγχος του συνολικού κόστους των έργων που αφορούν τον εφοδιασμό με πόσιμο νερό ή τον καθαρισμό. Ως συνολικό κόστος νοείται εδώ η καθαρή πραγματική αξία των επενδύσεων και το κόστος λειτουργίας-συντήρησης-ανανέωσης σε μια μεγάλη χρονική περίοδο.

3.2.7 Θα πρέπει συνεπώς να προαχθούν, ιδίως από την Επιτροπή, έργα που παρέχουν κριτήρια επιλογής και εγγυήσεις σ' αυτή τη βάση, προκειμένου να επικρατήσουν ορθές πρακτικές για την ορθολογική χρήση των υδάτων και τη διατήρηση των υδάτινων πόρων.

3.2.8 Αυτή η προσέγγιση συνάδει γενικά με την επιθυμία της Επιτροπής να υποστηριχθούν κατά προτεραιότητα τα μέτρα που αποβλέπουν στην εξοικονόμηση νερού και στη διασφάλιση της ορθολογικής χρήσης αυτού του πόρου. Θα πρέπει δε να επιδιωχθεί η συνεκτικότητα της πολιτικής αυτής με την πολιτική για τα βιοκαύσιμα, τα οποία είναι «καταναλωτές» νερού.

3.3 Βελτίωση της διαχείρισης των κινδύνων ξηρασίας

3.3.1 Η Επιτροπή επιθυμεί να ενθαρρύνει τις ανταλλαγές ορθών πρακτικών.

3.3.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τεθούν σε εφαρμογή δορυφορικά μέσα, προκειμένου να πραγματοποιείται κάθε Άνοιξη, προς υποστήριξη των τοπικών μετεωρολογικών αναλύσεων, χαρτογράφηση των κινδύνων ξηρασίας, των ελλειμμάτων γεωργικής παραγωγής και των κινδύνων πυρκαγιάς. Τα δεδομένα των ήδη εκπονηθέντων σχεδίων για τις λεκάνες απορροής ποταμών θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθούν προς το σκοπό αυτό και θα ήταν σκόπιμο να τεθούν στη διάθεση των γεωργών ή των ενώσεών τους στο πλαίσιο της δικής τους διαχείρισης των κινδύνων.

3.3.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί μεν ότι είναι επιθυμητή η μετάβαση από τη διαχείριση των κρίσεων στη διαχείριση των κινδύνων ξηρασίας, αλλά και ότι η πρώτη επιδέχεται περαιτέρω βελτίωση, όπως κατέδειξε η κατάσταση στην Ελλάδα κατά τις καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007. Η ΕΕ θα μπορούσε να διευκολύνει και να ενθαρρύνει τη διαλειτουργικότητα των μέσων πρόληψης και καταπολέμησης των πυρκαγιών, την τυποποίηση των υλικών, τη χρήση εμπνευσματοκιβωτίων για τις αντλίες ντίζελ και την εκτέλεση κοινών ασκήσεων. Θα επρόκειτο για συγκεκριμένη εφαρμογή του ευρωπαϊκού μηχανισμού πολιτικής προστασίας.

3.3.4 Η δυνατότητα προσφυγής στο ταμείο αλληλεγγύης της ΕΕ, αφού αυτό τροποποιηθεί και προσαρμοσθεί, για την αντιμετώπιση των συνεπειών των σοβαρών ξηρασιών, την οποία αναφέρει η Επιτροπή, πρέπει προφανώς να επικροτηθεί. Καλό θα ήταν επίσης να προβλεφθεί η δυνατότητα ασφάλισης κατά των συνεπειών της ξηρασίας, κυρίως για τους γεωργούς που είναι και τα πρώτα της θύματα.

3.4 Πρόσθετες υποδομές υδροδότησης

3.4.1 Η Επιτροπή προβλέπει εδώ έργα συλλογικής φύσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσαν να προβλεφθούν και ατομικές πρωτοβουλίες, προβάλλοντας συγχρόνως μια έννοια ιεράρχησης των χρήσεων του νερού.

3.4.2 Όπως και να έχουν τα πράγματα, η ανακοίνωση προβλέπει ενδεχομένως τη μεταφορά ύδατος από μια λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη, την κατασκευή φραγμάτων και μικρο-φραγμάτων κάτω από αυστηρά καθορισμένες συνθήκες, αλλά και την επαναχρησιμοποίηση των λυμάτων και την αφαλάτωση. Όσον αφορά την επαναχρησιμοποίηση, το πρόβλημα είναι η συσσώρευση ρύπων κατά τη διάρκεια των κύκλων επαναχρησιμοποίησης. Θα ήταν, συνεπώς, σκόπιμο να ξεκινήσει ή να υποστηριχθεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα για την εκπόνηση προσομοιώσεων των συγκεντρώσεων έπειτα από έναν αριθμό κύκλων, προκειμένου να εξαχθούν κριτήρια σταθεροποίησης, για να προσδιοριστεί πότε οι συγκεντρώσεις φθάνουν στις οριακές τιμές που είναι συμβατές με την ικανότητα αυτοκαθαρισμού του συστήματος.

3.4.3 Η αφαλάτωση, πάλι, εγείρει δύο ειδών προβλήματα: αφενός, ενεργειακά προβλήματα και, αφετέρου, περιβαλλοντικά, με τα υποπροϊόντα της και τα ποικίλα αλατούχα συμπεκνώματα.

3.4.4 Θα μπορούσε να μελετηθεί ένα πρόγραμμα ανάπτυξης της ηλιακής αφαλάτωσης με ένα φάσμα μικροεγκαταστάσεων, το οποίο θα αποτελούσε τεχνολογική συνεισφορά της Ευρώπης προς τις αναπτυσσόμενες χώρες που αντιμετωπίζουν ξηρασία.

3.4.5 Γενικά, θα ήταν σκόπιμο να προαχθεί η έρευνα και η ανάπτυξη τεχνικών εξοικονόμησης ύδατος ή εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα (π.χ. οδόστρωση των οδικών δικτύων στις αστικές περιοχές), καθώς και βιοτεχνολογιών οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη νέων ειδών τα οποία να χρειάζονται λιγότερο νερό στον τομέα των γεωργικών καλλιεργειών.

3.4.6 Τέλος, θα πρέπει να μελετηθεί επίσης η δυνατότητα υπόγειας αποθεματοποίησης υδάτων και επανέγχυσης υδάτων στον υδροφόρο ορίζοντα. Στην περίπτωση αυτή, θα ήταν σκόπιμο να επιλεγούν πρότυπα έργα και να καθοριστούν για τα αποθεματοποιημένα ύδατα προδιαγραφές οι οποίες να είναι ρεαλιστικές και ταυτόχρονα να προστατεύουν το υπέδαφος. Το ζήτημα των υπόγειων υδάτων αφορά τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητά τους, διότι ο υδροφόρος ορίζοντας προσβάλλεται επίσης από ρύπανση. Από αυτή την άποψη, απαιτείται να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στις βιομηχανικές δραστηριότητες που καταναλώνουν εξαιρετικά μεγάλες

ποσότητες νερού, οι οποίες αφενός απομυζούν τα υπόγεια ύδατα και αφετέρου κινδυνεύουν να τα μολύνουν.

3.4.7 Η ΕΟΚΕ καλεί εξάλλου την Επιτροπή να εξετάσει τις δυνατότητες διαπεριφερειακής μεταφοράς νερού. Η μεταφορά ύδατος από μια πλεονασματική λεκάνη προς μία άλλη ελλειμματική μπορεί να είναι επιθυμητή και από ευρωπαϊκή άποψη, π.χ. για να υπάρχει γεωργική αυτάρκεια, εφόσον οι χρήσεις του ύδατος στην λεκάνη αποδοχής είναι αποτελεσματικές και οικονομικές. Με τεχνολογικά και ρυθμιστικά μέτρα καθώς και με μέτρα τιμολόγησης πρέπει να αποφευχθεί η προώθηση της υπερκατανάλωσης, δηλαδή η συλλογική βοήθεια προς ένα τομέα προτεραιότητας δεν πρέπει να οδηγεί σε αύξηση της κατανάλωσης ύδατος σε τομείς που δεν έχουν προτεραιότητα.

3.4.8 Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι πρέπει, βάσει κοινών συμφωνιών, να θεσπιστούν μέτρα για την ενδεχόμενη διευθέτηση της ροής των ποταμών μεταξύ των τρίτων χωρών και των χωρών μελών της ΕΕ που διασχίζονται από κοινούς ποταμούς, οι οποίοι υπερβαίνουν τα σύνορα της ΕΕ.

3.5 Προώθηση τεχνολογιών και πρακτικών που προάγουν την αποδοτική χρήση των υδάτινων πόρων

3.5.1 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η χρήση τεχνολογιών που επιτρέπουν την ορθολογική χρήση του νερού έχει ακόμη σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Πέρα από την καταπολέμηση των —σημαντικών σε ορισμένα δίκτυα— διαρροών και της σπατάλης, ο εκσυγχρονισμός των πρακτικών διαχείρισης του νερού ανοίγει ενδιαφέρουσες προοπτικές.

3.5.2 Οι ενέργειες που συνιστά η Επιτροπή είναι προφανώς επιθυμητές (πρότυπα για τις συσκευές που χρησιμοποιούν νερό, επιδόσεις των κτηρίων από την άποψη της κατανάλωσης νερού, δείκτης επιδόσεων, προσαρμογή των οικονομικών δραστηριοτήτων στη λειψυδρία κλπ.).

3.5.3 Θα έπρεπε να προβλεφθεί επίσης η χρήση των οικιακών λυμάτων («γκρίζου νερού»), με την επίγνωση ωστόσο ότι προς τούτο απαιτούνται επενδύσεις, ιδίως στο επίπεδο της κατασκευής πρόσθετων σωληνώσεων και των μέτρων πρόληψης. Η συλλογή των ομβρίων υδάτων θα έπρεπε και αυτή να εξεταστεί με πιο συστηματικό τρόπο.

3.5.4 Μία τεχνική αποδεικνύεται πολλά υποσχόμενη: η προηγμένη μέτρηση («smart metering») και η προσαρμοσμένη τιμολόγηση. Πραγματικά, η τεχνολογία μέτρησης και τηλεμετάδοσης των δεδομένων της κατανάλωσης αφήνει σήμερα να διαφανεί η δυνατότητα καθιέρωσης πολλών μορφών τιμολόγησης, κατά το πρότυπο που εφαρμόζεται για την ηλεκτρική ενέργεια. Ο συνδρομητής θα μπορούσε να υπογράψει σύμβαση συνδρομής που ανταποκρίνεται στην κατάστασή του, αλλά βαιίνοντας σ' αυτή την περίπτωση προς μια συμπεριφορά εξοικονόμησης: εποχικό τιμολόγιο, σταθερό τιμολόγιο, τιμολόγιο με διαγραφή των ημερών ή των ωρών αιχμής κλπ.

3.5.5 Για να διατηρηθεί ο πόρος και να καταπολεμηθούν οι πλημμύρες, η διάβρωση και η ρύπανση που τη συνοδεύει, η πολιτική προστασίας του αγροτικού περιβάλλοντος θα πρέπει να ενθαρρύνει σημαντικά την αναδάσωση και τη φύτευση φρακτών από θάμνους, όπου αυτό αποδεικνύεται χρήσιμο και εφικτό, καθώς και τη διατήρηση των καλλιεργειών. Οι αιτήσεις και ο έλεγχος θα μπορούσαν να γίνονται με τα πλέον σύγχρονα συστήματα προσδιορισμού της γεωγραφικής θέσης. Καλό θα ήταν να ενθαρρυνθεί η βασική αγροτική έρευνα μέσω του έβδομου προγράμματος πλαισίου έρευνας και ανάπτυξης, με στόχο τη δημιουργία ποικιλιών φυτών που είναι πιο ανθεκτικά στην ξηρασία.

3.5.6 Πάντα στο επίπεδο των γεωργικών πρακτικών, θα ήταν σκόπιμο να προαχθεί η αειφόρος αποστράγγιση και άρδευση, καθώς και γενικότερα η χρησιμοποίηση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών. Οι τάφροι απορροής θα πρέπει να είναι εφοδιασμένες, ιδίως εκεί όπου διευθετούνται οι υπερπηδήσεις, με στενότερα τμήματα, ώστε να χρησιμεύουν για τοπική αποθήκευση και ανάσχεση της συγκέντρωσης των υδάτων, της διάβρωσης και της ρύπανσης που τη συνοδεύει, και να ευνοούν την επαναδιήθηση. Οι επιτόπιες αυτές αποθηκεύσεις θα δημιουργούσαν, φυσικά, δουλειές καθαρισμού, οι οποίες θα πρέπει να μελετηθούν με τους επαγγελματίες.

3.6 Προαγωγή μιας νοοτροπίας για την εξοικονόμηση νερού στην Ευρώπη

3.6.1 Οι συλλογισμοί της Επιτροπής δεν μπορούν παρά να επικροτηθούν: η πιστοποίηση και η επισήμανση για να ενθαρρυνθεί η ορθολογική και οικονομική χρήση του νερού είναι μέθοδοι που πρέπει να ακολουθηθούν. Όσον αφορά την επισήμανση, ωστόσο, πρέπει να προσεχθεί το γεγονός ότι η επικρατούσα τάση είναι προς την οικολογική επισήμανση και υπάρχει κίνδυνος συσσώρευσης επισήμανσεων, που θα καταστήσουν τις πληροφορίες ακατανόητες.

3.6.2 Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών στο σύνολό της —οι κοινωνικοί εταίροι και οι συλλογικές οργανώσεις— θα πρέπει να κινητοποιηθούν προκειμένου να συμβάλουν στην προαγωγή αυτής της νοοτροπίας για την εξοικονόμηση νερού, και το ίδιο ισχύει και όσον αφορά τον κόσμο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Στον επαγγελματικό τομέα, όσον αφορά την κατάρτιση των τεχνικών και τη διάδοση των νέων τεχνολογιών, πρέπει να αποφευχθεί η επανάληψη των σφαλμάτων του παρελθόντος, κυρίως στον κλάδο της αστικής υδραυλικής μηχανικής.

3.6.3 Μπορούμε να υπογραμμίσουμε ότι υπάρχει σήμερα ανάπτυξη της προσφοράς εξοπλισμού συλλογής των ομβρίων υδάτων ή ανακύκλωσης του «γκρίζου νερού» για τις ιδιωτικές κατοικίες. Το γεγονός αυτό αντανακλά την εμφάνιση μιας νοοτροπίας εξοικονόμησης, την οποία εύχεται και η Επιτροπή. Εντούτοις, το ορθό μέλημα της εξοικονόμησης δεν θα πρέπει να μεταφραστεί σε μια ατομιστική αναζήτηση αυτάρκειας, η οποία θα υπονόμει τεχνικά και οικονομικά τις δημόσιες υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, που ήταν και είναι η πηγή μεγάλων προόδων στο επίπεδο της υγιεινής και της προσδοκώμενης διάρκειας ζωής. Έχουμε πράγματι ξεχάσει στις ανεπτυγμένες κοινωνίες μας πως, αν το νερό είναι απαραίτητο για τη ζωή, μπορεί να είναι επίσης φορέας θανάτου.

3.6.4 Τα ατομικά, μη συλλογικά συστήματα εξοικονόμησης ύδατος, ανακύκλωσης και αποχέτευσης φαίνονται, συνεπώς, ενδιαφέροντα και κατάλληλα για τους διάσπαρτους οικισμούς. Στο αστικό περιβάλλον, το οικονομικό και κοινωνικό ενδιαφέρον τους είναι λιγότερο προφανές, εκτός εάν τα συστήματα συλλογής ομβρίων υδάτων και ανακύκλωσης, ακόμη και αν παίρνουν νερό από τις απορροές ιδιωτικών ιδιοκτησιών, υποβάλλονται σε επεξεργασία και χρησιμοποιούνται από τη δημόσια υπηρεσία.

3.7 Βελτίωση των γνώσεων και της συγκέντρωσης δεδομένων

3.7.1 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι είναι απαραίτητο να υπάρχουν αξιόπιστες πληροφορίες για την έκταση και τις επιπτώσεις της λειμ-

δρίας και της ξηρασίας. Δεν μπορούμε παρά να υποστηρίξουμε την επιθυμία να καθιερωθεί ετήσια ευρωπαϊκή αξιολόγηση και να αξιοποιούνται πλήρως οι υπηρεσίες της πρωτοβουλίας GMES (Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας) για την παροχή δορυφορικών δεδομένων και εργαλείων παρακολούθησης προς υποστήριξη των πολιτικών για τα ύδατα. Τα πανεπιστήμια και τα κέντρα επιστημονικής έρευνας θα πρέπει να ενθαρρυνθούν προκειμένου να διαμορφώσουν ειδικά προγράμματα σπουδών σε θέματα σχετικά με το νερό, με τη διαφύλαξη αυτού του φυσικού πόρου και με τα μέσα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την αύξηση των υδάτινων πόρων μέσω της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών.

3.7.2 Θα ήταν απαραίτητο να καθιερωθούν ομοιογενή κριτήρια περιγραφής της κατάστασης στις απογραφές των υδατικών συστημάτων που προβλέπονται από την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα. Στην πράξη, οι εκθέσεις των κρατών μελών διαφέρουν τόσο ως προς τις διαστάσεις των μελετώμενων λεκανών όσο και ως προς την πυκνότητα των μετρήσεων της ποιότητας των υδάτων και της βιοποικιλότητας.

3.7.3 Η ΕΟΚΕ προτρέπει, συνεπώς, την Επιτροπή να επισπεύσει τις εργασίες των εξειδικευμένων επιτροπών για την παρακολούθηση της εφαρμογής της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα και να δημοσιεύσει υπό μορφή πίνακα τις προόδους των κρατών μελών, προκειμένου να προαγάγει τις εργασίες και να ενθαρρύνει τη σύγκρισή τους.

3.7.4 Σε ρεαλιστικό επίπεδο, χωρίς να περιμένουμε την ομοιοποίηση και την ποιότητα όλων των απολογισμών και των σχεδίων δράσης, θα ήταν σκόπιμο να συγκεντρωθούν οι προσπάθειες στις πιο ευαίσθητες ζώνες. Η επιλογή των ζωνών αυτών θα μπορούσε να γίνει με πρωτοβουλία των κρατών μελών, αλλά σύμφωνα με κοινά κριτήρια (βροχομετρικό έλλειμμα και προσδιορισμός γεωγραφικού πεδίου).

3.7.5 Η ευαισθητοποίηση των τοπικών και περιφερειακών φορέων έναντι του κινδύνου λειψυδρίας και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, γενικότερα, θα ήταν ευκολότερη αν υπήρχε η ευρύτερη δυνατή δημοσιοποίηση των πληροφοριών για τις κλιματικές τάσεις.

3.7.6 Προς τούτο, η ΕΟΚΕ προτείνει συγκεκριμένα να δημιουργηθεί μια ιστοθέση, ενδεχομένως ενταγμένη στο σύστημα Water information system for Europe (WISE), από όπου θα μπορούσε κανείς να τηλεφορτώνει κλιματικές παραμέτρους όπως η βροχομετρία, η εξατμισοδιαπνοή, η θερμοκρασία, η ταχύτητα του ανέμου ή η ηλιοφάνεια, που θα προέρχονται από τις παγκόσμιες προσομοιώσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή. (Σύμφωνα με το πνεύμα των σχεδίων PRUDENCE ή ENSEMBLES, αλλά συστηματικότερα ως προς την κάλυψή τους και με την παροχή ψηφιακών στοιχείων, παράλληλα με τα γραφικά δεδομένα).

3.7.7 Ο επιστημονικός χαρακτήρας των δεδομένων που θα δημοσιεύονται στην ιστοθέση και η ετήσια ενημέρωσή τους θα μπορούσαν να ανατεθούν σε μια ομάδα ευρωπαϊκών εργαστηρίων που είναι μέλη της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή.

3.7.8 Η ΕΕ θα μπορούσε να χρηματοδοτήσει την αρχική σύσταση αυτής της ιστοθέσης, ενώ μια μικρή χρέωση για την τηλεφόρτωση θα χρηματοδοτούσε τις ερευνητικές εργασίες των εργαστηρίων που θα συνεισφέρουν στις προσομοιώσεις.

Βρυξέλλες, 29 Μαΐου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ